

Es reactiven les excavacions en diferents megàlits del massís de les Gavarres

Un equip del Seminari d'Arqueologia Prehistòrica del Pròxim Orient (SAPPO) del Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), en col·laboració amb el Consorci de les Gavarres, està portant a terme un ambiciós estudi sobre els monuments megalítics de les Gavarres. La recerca es va iniciar el 2011 amb una intervenció preventiva al puig de la Borralla i a la serra de Cals, de Fitor, i continuarà fins al 2015 amb un important programa d'excavacions i de divulgació. El projecte compta amb el suport econòmic de la Generalitat.

El programa d'excavacions s'ha dissenyat a partir d'uns resultats previs obtinguts durant una intervenció preventiva que es va realitzar el setembre de 2011 a la serra de Cals i el puig de la Borralla, zones amb diferents punts d'interès arqueològic, alguns inclosos a la Carta Arqueològica del Baix Empordà. La intervenció es va fer arran de l'execució d'una franja del Pla de Prevenció d'Incendis de les Gavarres, i del perill que les màquines poguessin afectar les restes. Per aquest motiu, el Consorci de les Gavarres va sol·licitar als Serveis d'Arqueologia una intervenció preventiva.

Durant aquesta campanya es van realitzar sondejos en aquells punts amb una major expectativa arqueològica, tots ells a l'àmbit de Fitor:

- Abric del Cim del Clot del Llorer.
- Sepulcre de les Maries (serra de Cals). S'hi va localitzar una filera de lloses col·locades i arrenclades.
- Pedra Dreta de les Tres Finques (serra de Cals). S'hi va localitzar una pedra de grans dimensions col·locada de forma vertical i envoltada per un túmul de pedres.
- Abric d'en Lluís Esteva. A l'interior es van recuperar fragments ceràmics fets a mà possiblement de cronologia prehistòrica.
- Cim d'en Cals. S'hi van localitzar unes estructures segurament d'època altmedieval.

A més, es va dur a terme una prospecció visual de l'entorn de Fitor (mas Cals, mas Plaja, mas Carrony i mas Estanyet) de la mà del propietari de les finques, Joan Botey. Es van poder localitzar 26 punts d'interès arqueològic que no estaven inclosos a la Carta Arqueològica i 9 punts ja coneguts però que calia revisar. Aquests punts recollits a partir de l'entrevista amb Joan Botey i de la prospecció a camp s'anomenen punts d'expectativa arqueològica (PEA) en referència al valor arqueològic que se'ls pressuposa i a la necessitat d'estudiar-los en profunditat. Aquests

punts no han estat excavats fins a l'actualitat, tot i que alguns d'ells eren coneguts prèviament. Aquesta primera intervenció va anar més enllà dels resultats arqueològics ja que va contribuir a l'establiment d'un protocol d'actuació davant dels treballs de desforestació amb maquinària pesant. Cal remarcar que, tant l'actuació del setembre, com el disseny del protocol han estat possibles gràcies a la intervenció de l'enginyer forestal comarcal David Meya i a l'arqueòloga comarcal Susanna Manzano.

Intervenció al Sepulcre de les Maries (setembre de 2011).

Programa 2012-2015

Amb l'embranchida dels bons resultats del 2011, l'equip del SAPPO, amb col·laboració amb el Consorci de les Gavarres, va redactar un nou projecte amb una perspectiva de quatre anys. A partir d'aquí ja no es tracta d'una intervenció aïllada i motivada per l'execució d'una franja de prevenció d'incendis, sinó que significa una línia de recerca i gestió del patrimoni arqueològic del massís. El nou projecte «El patrimoni arqueològic megalític al massís de les Gavarres: revisió, excavació i proposta per a la seva revalorització i difusió utilitzant les TIC», preveu una actuació vers el patrimoni cultural arqueològic de les

Gavarres que integra investigació, protecció, conservació i difusió. El programa 2012-2015 inclou l'excavació en extensió de monuments inèdits i d'altres que van ser intervinguts parcialment en excavacions antigues. En aquest sentit, el principal objectiu en l'àmbit científic comprèn l'ampliació del coneixement sobre la construcció dels monuments i dels rituals funeraris, així com també l'avaluació de les dades dels registres funeraris que aporten informació sobre l'organització social, econòmica i cultural d'aquells grups humans. En el projecte s'inclouen monuments de Forallac i la Bisbal tan emblemàtics com la Taula dels Tres Pagesos, així com d'altres coneguts recentment com la Cista de la Cadira del Bisbe, l'Abric d'en Lluís Esteva, el Sepulcre de les Maries o la Pedra Dreta de les Tres Finques.

Intervenció a la Taula dels Tres Pagesos

En referència a Forallac, cal dir que el desembre de 2012 es va fer una primera intervenció a la Taula dels Tres Pagesos. La neteja i el desbrossat de l'àrea del dolmen va posar al descobert tota la part del monument encara conservat, la cambra i el túmul de pedres que acompanya aquest tipus d'elements funeraris. Es va fotografiar i dibuixar per documentar el seu estat inicial i es va realitzar un primer sondeig per estudiar la seva composició. Així doncs, la intervenció ha permès descobrir una part del túmul i fer una primera valoració de l'estat del dolmen. Es va poder constatar el greu procés de degradació en què es troba. A causa del moviment de terres l'estructura es troba al límit del col·lapse i qualsevol intervenció haurà de preveure un protocol d'actuació que prevegi l'adequació i la consolidació del monument, així com també garantir la seguretat dels arqueòlegs que hi treballin.

E-Ruta dels megàlits

Paral·lelament als treballs arqueològics i de recerca, també s'estan duent a terme iniciatives de difusió i divulgació. En l'actualitat s'està desenvolupant un projecte d'e-Ruta «Els constructors de megàlits», que inclou recorreguts guiats pels monuments més significatius de la serra de Cals, Fitor i rodalies. Aquesta iniciativa aportarà als visitants una nova experiència cultural i natural per mitjà de la implementació de realitat augmentada aplicada al patrimoni arqueològic megalític i històric d'aquesta zona.

L'e-Ruta té suport en una web en procés de construcció amb continguts sobre el megalitisme en general i la seva presència a la zona, així com també informació sobre com vivien els seus constructors en època prehistòrica. De manera complementària es disposarà d'informació addicional sobre recursos turístics i altres activitats culturals de la zona. Aquest projecte es troba en el darrer tram d'implantació i es preveu poder-lo oferir a partir del proper estiu.

Perspectives de futur

Si en el context actual de crisi ens atrevim a redactar un apartat de perspectives de futur és perquè el projecte compta amb el suport econòmic de les subvencions del Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura i també dels ajuts ACDC (Departament d'Economia i Coneixement), Generalitat; així com amb el vistiplau dels ajuntaments locals, el Consorci de les Gavarres i el Departament de Prehistòria de la UAB. A dia d'avui ja estem treballant en la preparació de la campanya arqueològica per a la tardor del 2013. En les properes campanyes esperem aportar noves dades sobre el fenomen del megalitisme a les Gavarres i que aquestes es donin a conèixer a través de diferents accions de difusió. Dins d'aquestes tindrà un lloc principal el desenvolupament d'eines de difusió del patrimoni megalític gavarrenc mitjançant les TIC, les quals es posaran a disposició del públic i, per tant, afavoriran la visita i el reconeixement social del patrimoni cultural i històric de les Gavarres.

PIFERRER, M., ORTIZ, A.; BOFILL, M.; VICENTE, O

Intervenció a la Taula dels Tres Pagesos (desembre de 2012).